

VSTUPNÍ ČÁST

Název modulu

Kresba (portrét)

Kód modulu

82-m-4/AD78

Typ vzdělávání

Odborné vzdělávání

Typ modulu

odborný praktický

Využitelnost vzdělávacího modulu

Kategorie dosaženého vzdělání

M (EQF úroveň 4)

Skupiny oborů

82 - Umění a užité umění

Komplexní úloha

Obory vzdělání - poznámky

- 82-41-M/17 Multimediální tvorba
- 82-41-M/05 Grafický design

Délka modulu (počet hodin)

48

Poznámka k délce modulu

Platnost modulu od

30. 04. 2020

Platnost modulu do

Vstupní předpoklady

- ukončené moduly M34 Kresba (základy) a M35 Kresba (zátiší)

JÁDRO MODULU

Charakteristika modulu

Cílem modulu je osvojení dovednosti nakreslit portrét podle živého modelu a busty z kterékoli úhlu zejména klasickými nástroji a technikami. Žák si osvojí anatomii lebky, tváře, proporce a vizuálně podstatné detaily očí, uší, nosu i pusy,

rovněž pak horní poloviny těla včetně úvodu do anatomie rukou. Žák si osvojí zachycení nejdůležitějších emocionálních výrazů (libost, nelibost, překvapení). Žák se pokusí proniknout i do individuality portrétované osoby a zachytit její podstatu. Na základě nadsázky výrazných osobních rysů se žák věnuje i karikatuře.

Dále se žák seznámí s volnými uměleckými tvůrčími postupy, které kladou důraz na jiné aspekty než přirozený záznam viděné reality. Seznámí se tedy například s hyperrealismem, expresí, symbolismem, impresionismem, konceptem, surrealismem, geometrickou, biomorfní abstrakcí, či minimalismem apod. Žák je veden k vlastnímu výtvarnému pojetí, které nemusí zapadat do žádného ze jmenovaných.

Po absolvování modulu žák nakreslí portrét podle živé předlohy a busty z libovolného úhlu širokou škálou technik s anatomickou přesností. Žák dovede z paměti schematicky nakreslit lebku i obličej ve správných proporcích. Důrazem je kladen na osobitý výtvarný projev.

Očekávané výsledky učení

Žák:

- používá anatomii lebky stran její vizuální podstaty a vnějších rysů důležitých pro kresbu portrétu
- orientuje se v tvarové a materiální podstatě výrazného obličejového svalstva, očí, podkožního tuku, záhybů kůže a vrásek, chrupavčitých útvarů, vlasů, vousů, řas a chloupků, pih atd., které se nějak podílí na vzhledu portrétovaného
- rozumí anatomii posazení hlavy vůči hrudi, ramenům, chápe uspořádání krční páteře a svalstva, celé horní poloviny lidského těla (včetně základní znalosti anatomie rukou) co do znalostí potřebných pro výtvarníka
- využívá své anatomické znalosti k vizuálně správnému zobrazování (kreslení) živého modelu i busty na kresebné médium (papír...)
- používá vizuálně přesnou kresbu zvětšených detailů: oka, ucha, nosu, pusy
- používá kresbu hlavy z čelního, bočního a všech čtyř "tříčtvrtečních" pohledů (45°)
- nakreslí portrét monochromatickými technikami (uhel, rudku, tužku, pero...) z libovolného úhlu podle živého modelu i busty
- proniká do osobnosti modelu, do jeho individuality a snaží se ji v kresbě postihnout
- nakreslí portrét prašnou křídou z libovolného úhlu podle živého modelu i busty
- používá zachycení výrazu emocí v jejich základní škále (úsměv – radost, hněv – nelibost, překvapení – úlek)
- schematicky z paměti nakreslí lebku i obličej
- pracuje s nadsázkou, zdůrazňuje nejvýraznější rysy portrétovaného v rychlé kresebné zkratce, trénuje karikaturní zobrazení
- orientuje se v následujících přístupech ke kresbě portrétu: klasický, hyperrealistický, expresivní, symbolistický, impresionistický, konceptuální, surrealistický, geometrický či biomorfně abstraktní, minimalistický
- experimentuje s jinými výtvarnými technikami na bázi kresby (kolorování, airbrush, fixy, perokresba...)
- kombinuje kresbu s dalšími technikami (například koláž, dekoláž a instalace apod.)
- používá vlastní umělecké vyjádření a osobitý výtvarný projev

Obsah vzdělávání (rozpis učiva)

Obsahové okruhy učiva:

1. Studium anatomie lebky a s ní související části skeletu horní poloviny těla
2. Studium anatomie svalstva a všech dalších prvků hlavy (očí, podkožního tuku, záhybů kůže a vrásek, chrupavčitých útvarů, vlasů, vousů, řas a chloupků atd.)
3. Studium anatomie ramenou, hrudi, zad, krku, v základu i rukou, tedy fyziognomie nutné pro kresbu portrétu
4. Schematická rozvržení hlavy zepředu, z boku a ze 45° (poměry částí k celku a sobě navzájem, vizování) – jak efektivně a rychle načrtnout před započítáním detailního vykreslování
5. Studijní kresba důležitých detailů obličeje (oka, ucha, nosu, pusy) v nadživotní velikosti
6. Kresba portrétu v různých monochromatických technikách (uhel, rudka, tužka, pero...)
7. Kresba portrétu v barvě (prašné pastely)
8. Studijní kresba výrazů obličeje (radost, hněv, překvapení)
9. Studijní kresba se zdůrazněním individuality a osobnosti portrétovaného (včetně studia starých mistrů)
10. Nadsázka, zvýraznění důležitých osobnostních rysů, karikatura
11. Kresba hlavy z paměti
12. Tvorba portrétu jinými výtvarnými technikami 1 (kolorování, airbrush, fixy, perokresba...)
13. Jiné umělecké přístupy ke kresbě portrétu (klasický, hyperrealistický, expresivní, symbolistický, impresionistický,

- konceptuální, surrealistický, geometricky či biomorfne abstrakcí, minimalistický a jiné)
14. Tvorba portrétu jinými výtvarnými technikami 2 (koláž, dekoláž a instalace apod....)
15. Kresba vlastním uměleckým výrazem

Učební činnosti žáků a strategie výuky

Strategie učení: ve výuce se doporučuje kombinovat níže uvedené metody výuky.

Metody slovní:

- odborný výklad s prezentací

Metody slovní - monologické:

- odborný výklad (popis a charakteristika významných portrétistů historie, charakteristika jiných uměleckých přístupů od hyperrealismu, přes expresi po abstrakci a minimalismus)

Metody slovní - dialogické:

- rozhovor (poskytování rad jednotlivým kreslícím žákům)
- rozhovor examinační (témata z anatomie)
- dialog (společné hodnocení výtvarných děl žáků)
- diskuze (při výběru děl na společnou výstavu a při promýšlení konceptuálních uměleckých řešení. Pedagog je přitom povinen udržet atmosféru konstruktivní a motivující, spíše povzbuzující kritiky tolerující různé umělecké přístupy)

Metody názorně - demonstrační:

- instruktáž (pedagog využívá výuku látky o anatomii, karikatuře apod.)
- pozorování (pedagog komentuje jednotlivé kroky kresby a prezentuje ukázky tvorby statických obrazů jiných umělců)

Přímé vyučování:

- praktické předvedení
 - grafické a výtvarné činnosti (základ tvoří nácvik vizuálně přesvědčivé kresby podle vzoru)
- metoda heuristická (pokus omyl - v průběhu samostatné práce žáků na zadáních)
- metoda vrstevnického vyučování (seznámení jedné skupiny studentů s částí učiva druhé skupiny studentů - efektivní prohloubení znalostí a procvičování činností)
- hodnocená samostatná práce

Individualizovaná forma výuky

- experimentování s vlastním rukopisem a hledáním kresebného stylu (je podstatou v závěrečné části výuky, kde studenti hledají inspiraci v soudobém umění)
- brainstorming (u konceptuální tvorby)
- participativní metoda (u konceptuální tvorby)

Specifikace samostatné práce:

- studijní kresby portrétu monochromatické, 10 kusů o velikosti přibližně A2, u perokreseb a tužky mohou být menší. Alespoň jedna z těchto kreseb musí mít zachycené i ruce portrétovaného (formát ideálně A1 nebo A0)
- studijní kresby portrétu kolorované, 3 kusy, doporučená velikost viz výše
- autoportrét – domácí úkol (libovolná technika, libovolná velikost)
- karikaturní studie – cca. pět stran A3 nebo A4 s vypracovanými četnými malými skicami v nichž bude patrný proces hledání výrazné nadsázky při zachycování individuálních rysů lidské tváře
- jedna studijní barevná kresba zátiší pastelem, doporučená velikost viz výše
- jedna či více experimentálních prací zaměřených na vlastní výtvarné vyjádření a rukopis (velikost ad libitum)
- jedna interaktivní, prezentovaná (vystavená) konceptuální realizace, případně souborná výstava celého ročníku organizovaná školou
- doložení návštěvy výstavy s portrétní tematikou, popřípadě společná návštěva formou exkurze
- průběžně mohou být žáci namátkou prozkoušeni z anatomie pro výtvarníky v rozsahu probírané látky nebo na to, jak se orientují ve výtvarném umění

Učební činnosti žáků:

- seznámí se s technikou kresby portrétu podle živého modelu a busty z kterékoliv úhlu zejména klasickými nástroji a technikami
- seznámí se s anatomií lebky, tváře, proporce a vizuálně podstatné detaily očí, uší, nosu i pusu, rovněž pak horní poloviny těla včetně úvodu do anatomie rukou
- používá individuálně portrétovat osoby
- věnuje se kariatuře
- aktivně se zapojuje do výuky a zodpovídá kontrolní otázky vyučujícího

Zařazení do učebního plánu, ročník

1. ročník nebo 2. ročník

VÝSTUPNÍ ČÁST

Způsob ověřování dosažených výsledků

Písemná nebo ústní forma zkoušení

- samostatná práce žáků
 - soubor kreseb
- ústní forma zkoušení se znalosti anatomie

V rámci výuky jsou ověřovány především praktické dovednosti formou samostatné práce.

Ověřované okruhy:

- portrét podle živého modelu a busty z kterékoliv úhlu
- anatomie lebky, tváře, proporce a vizuálně podstatné detaily očí, uší, nosu i pusu a horní poloviny těla včetně úvodu do anatomie rukou
- zachycení individuality portrétované osoby
- kariatura

Kritéria hodnocení

prospěl – neprospěl

- **Prospěl:** žák kompletně odevzdá celý soubor kreseb a děl, správné zachycení objektivní reality a anatomické přesnosti, precizní technické provedení (zvládnutý formát a příslušná kresebná technika), zachycení osobnosti modelu (zachycení hloubky a psychiky portrétovaného), schopnost rychle vystihnout podstatu portrétovaného s výraznou nadsázkou (u karikaturních studií), komplexnost u kreativních, experimentálních prací, Hodnotí se především osobitost námětu, provedení a rukopisu, celkový výtvarný přínos díla. Rovněž je podstatný i sám proces, jak žák k výsledku žák dospěl a jak ho prezentoval (koncepce, systematické úsilí, experimentování, studium autorů, literatury, využití prostoru galerie, volného prostoru atd.)

Hodnocena bude také kompletnost celého souboru, uvedený počet prací však představuje nezbytné minimum, které nemá být kráceno.

Lze hodnotit také to, jaký má student přehled v oblasti výtvarného umění

- **Neprospěl:** žák není schopen dostatečně zvládnout zadané úkoly, odevzdané práce jsou na velmi nízké umělecké úrovni a nejsou kompletní
- **Hranice úspěšnosti zkoušky** – kompletně odevzdá celý soubor, osobitost námětu, provedení a rukopis, celkový výtvarný přínos díla, proces tvorby kresby, prezentace (koncepce, systematické úsilí, experimentování, studium autorů, literatury, využití prostoru galerie, volného prostoru atd.), přehled v oblasti výtvarného umění

Je vhodné z důvodu větší objektivity přibrat do hodnocení prací další odborníky.

Pro splnění modulu ho musí žák absolvovat s maximální absencí do 20 %.

Doporučená literatura

YIM, Mau-Kun a Iris YIM. *Lessons in masterful portrait drawing: a classical approach to drawing the head*. Cincinnati, Ohio: North Light Books, [2017]. ISBN 1440349762.

BERGIN, Mark. *Jak kreslit portrét*. Přeložil Jaroslav KUČERA. Praha: Svojtka & Co., 2015. Můžete kreslit cokoli. ISBN 978-80-256-1729-8

HUSTON, Steve. *Kresba postavy pro začínající i pokročilé umělce: každý tah se počítá*. Přeložil Veronika NOHAVICOVÁ. Brno: Zoner Press, 2016. Encyklopedie Zoner Press. ISBN 978-80-7413-342-8.

LOOMIS, Andrew. *Successful Drawing*. Titan Books, 2012, 160 s. ISBN ISBN-10: 0857687611. ISBN-13: 978-0857687616.

KRIZEK, Donna. *Techniky kresby: přes 200 tipů, rad a ukázek názorných postupů*. Přeložil Tomáš SUCHÁNEK. Brno: Zoner Press, 2013. Naučte se kreslit. ISBN 978-80-7413-243-8.

PARRAMÓN, José María. *Jak nakreslit portrét a hlavu*. České vyd. 2. Praha: Jan Vašut, 1998. Jak na to (Jan Vašut). ISBN 80-7236-043-4.

TEISSIG, Karel. *Technika kresby*. Praha: Artia, 1986. Umělcova dílna.

KENOVÁ, S. *Kompozice*. Bratislava: Perfekt, 2000. 64s. ISBN 80-8046-164-3. (v originále KENT, Sarah. *Composition*. New York: Dorling Kindersley, 1995. ISBN 156458612X.)

Škola kreslení a malování: [výtvarné nápady pro šikovné děti]. Ilustroval Victor G. AMBRUS. Přeložila Lenka BERÁNKOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2013. ISBN 978-80-256-1117-3.

WILLENBRINK, Mark a Mary WILLENBRINK. *Drawing portraits for the absolute beginner: a clear & easy guide to successful portrait drawing*. Cincinnati, Ohio: North Light Books, c2012. ISBN 1440311447.

HOGARTH, Burne. *Drawing dynamic hands*. New York: Watson-Guption Publications, 1977. ISBN 0823013677.

BUDDEUS, Ondřej a Markéta MAGIDOVÁ, ed., 2015. *Třídít slova: literatura a konceptuální tendence 1949-2015*. Přeložil Lenka JAVŮRKOVÁ, přeložil David KORANDA, přeložil Václav MAGID, přeložil Olga PEK, přeložil Alexej SEVRUK, přeložil Lucie ZAKOPALOVÁ. Praha: tranzit.cz. ISBN 978-80-87259-34-4.

GRYGAR, Štěpán, 2004. *Konceptuální umění a fotografie*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie. ISBN 80-7331-014-7.

Poznámky

Obsahové upřesnění

OV RVP - Odborné vzdělávání ve vztahu k RVP

Materiál vznikl v rámci projektu Modernizace odborného vzdělávání (MOV), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky. Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Pavel Trnka. [Creative Commons CC BY SA 4.0](#) – Uvedte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.